

УДК 159.9.316.6: 314.7.044

Катерина Педько

ORCID iD 0000-0002-9416-8802

здобувач,

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,

вул. Андріївська, 15, 02000 Київ, Україна,

pedkoekaterina@gmail.com

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ НА СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У статті представлено теоретичний аналіз поняття соціального капіталу та соціальної активності особистості. Соціальний капітал тлумачиться автором як активна форма реалізації соціальних зв'язків, які можуть виступати ресурсом отримання вигоди. В якості компонентів соціального капіталу виділено доступність до ресурсів соціальної мережі актора, соціальну довіру та готовність до взаємодопомоги. Мета статті полягає у виявленні особливостей впливу соціальної активності на соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Особливості впливу соціальної активності на соціальний капітал ВПО аналізуються автором за допомогою порівняння двох вибірок: ВПО (N=100 осіб) та особи, які не змінювали місце проживання (N=100 осіб). Проведений двофакторний дисперсійний аналіз. У результаті дослідження виявлено вплив соціальної автономії на показники ресурсу соціальних інститутів та соціально-професійного ресурсу, а також встановлено вплив соціальної адаптивності на показники емоційного ресурсу ВПО та показники вертикального індивідуалізму, виявлено вплив соціальної активності на показники міжнародного ресурсу ВПО.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи; ресурс; соціальна активність; соціальний капітал.

Вступ. У зв'язку з бойовими діями у східних областях України та анексією АРК, значна частина населення вказаних регіонів змушена була покинути місце свого проживання та переїхати в інші області держави. Їх соціальні зв'язки, встановлені та розвинуті протягом значного часу, були втрачені. Таким чином, особливої актуальності для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) набула необхідність у формуванні соціальних зв'язків на новому місці проживання, тобто відтворенні власного соціального капіталу.

У науковій та суспільній думці, поняття соціального капіталу є досить актуальним питанням у дослідженнях сьогодення. На сучасному етапі науковці розглядають вказане поняття в контексті становлення політичної картини світу та політичної культури молоді (Позняк, 2014; Блозва 2016), як чинник громадянської активності студентської молоді (Семків, 2009), як запоруку психологічного здоров'я особи (Ніздрень, 2015).

Проблемам внутрішньо переміщених осіб присвячені наукові роботи О. Зінченка (2015), який досліджує особливості соціально-психологічної адаптації ВПО, Л. Балабанової (2017), в якій вона розкриває психологічні особливості їх рефлексії. Соціально-психологічним особливостям ставлення приймаючої спільноти до вимушених переселенців приділяє увагу О. Блінова (2017). Важливість досліджень, пов'язаних з вказаною соціальною групою, на сьогоднішній день є беззаперечною. Враховуючи, що саме соціальний капітал зазнав значних змін в результаті переїзду, видається цікавим та доцільним виявлення психологічних чинників, які впливають на його становлення. Розуміння таких чинників допоможе виявити шляхи прискорення становлення їх соціального капіталу при безпосередній терапевтичній та консультативній роботі з ВПО і значною мірою прискорить процес їх адаптації. В якості одного з таких чинників було виділено соціальну активність особистості.

Мета статті полягає у виявленні особливостей впливу соціальної активності на соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб.

Теоретичні основи дослідження впливу соціальної активності на становлення соціального капіталу ВПО. Багатомірність поняття соціального капіталу не викликає сумніву. Ми розглядаємо соціальний капітал, як активну форму реалізації соціальних зв'язків, які можуть виступати ресурсом отримання вигоди. В якості компонентів соціального капіталу виділено доступність до ресурсів соціальної мережі (Семків, 2009), соціальну довіру (Патман, 2001, Фукуяма, 2004, Кожем'якіна, 2016) та готовність до взаємодопомоги (Коулман, 2001).

Було висунуто припущення, що одним із чинників становлення соціального капіталу ВПО буде їх соціальна активність.

Соціальна активність – це характеристика способу життєдіяльності соціального суб'єкта (індивіда, групи), яка фіксує свідому спрямованість його діяльності й поведінки на зміну соціального середовища, умов, інститутів відповідно до потреб, інтересів, цілей, ідеалів. Форми індивідуальної, групової та масової діяльності й поведінки людей найрізноманітніші, тому соціальна активність відзначається нескінченністю конкретних проявів (Енциклопедії сучасної України).

У цьому дослідженні соціальна активність розглядається через наявність спрямованості до взаємодії з оточенням, чи прагнення до автономності. Можна припустити, що схильність до взаємодії з оточенням у ВПО буде сприяти збільшенню їх соціального капіталу. Виникає необхідність дослідити соціальну активність ще й через соціальну адаптивність, а саме як вияв контактності та гнучкості поведінки по відношенню до оточення в якому вони наразі перебувають.

Методично-організаційні засади дослідження впливу соціальної активності на становлення соціального капіталу ВПО. Зазначені вище компоненти соціального капіталу ВПО ми вимірювали за допомогою такого інструментарію: опитувальник вимірювання індивідуального соціального капіталу КРИКС Р. Стили в адаптації І. Семків (2009) (доступність до ресурсів соціальної мережі); «Шкала соціальної довіри» Дж. Роттера, адаптована С. Достоваловим (Духновский, 2010) (соціальна довіра), методика оцінки вертикального та горизонтального індивідуалізму-колективізму

му В. Чиркова (Татарко, Лебедева, 2011) (готовність до взаємодопомоги). Соціальна активність вимірювалась за шкалами «соціальна автономність», «соціальна адаптивність» та «соціальна активність» методики діагностики перцептивно-інтерактивної компетентності (модифікований варіант Н. Фетіскіна) (2002).

Експериментальну групу в дослідженні представили особи, які вимушено покинули місце свого проживання, у зв'язку із перебуванням вказаної території у зоні збройного конфлікту, або у зв'язку з анексією вказаної території іншою державою. Опитування проводилось у групі соціальної мережі під назвою «Переселенці Донбасу». У дослідженні взяли участь 100 осіб, які переїхали з Луганської та Донецької областей, а також з Автономної Республіки Крим. Контрольну групу в дослідженні представили 100 осіб, які не змінювали місце свого проживання. З метою уникнення впливу етнічних особливостей конкретного регіону, контрольну групу представили особи з різних областей України: Київської, Одеської, Сумської та Полтавської.

В дослідженні виділено дві незалежні змінні, а саме: одна незалежна змінна – факт переїзду, друга – соціальна активність. Перша незалежна змінна має дві умови: 1 – ВПО, 2 – особи, які не змінювали місце проживання. Друга незалежна змінна теж має дві умови: 1 – низький рівень соціальної активності, 2 – високий рівень соціальної активності.

Після проведеного дослідження у групах було визначено рівень вираженості соціальної активності. Вказана незалежна змінна одночасно виступає змінною вирівнювання. У кожній з груп у випадковому порядку відібрано осіб з низьким та високим рівнем соціальної активності, а саме соціальної активності, соціальної автономності та соціальної адаптивності. Були сформовані чотири групи за кожним показником соціальної активності.

Залежною змінною в дослідженні є соціальний капітал. В якості його структурних компонентів виділено: соціальна довіра (соціальна довіра, інституційна довіра), доступність до ресурсів соціальної мережі актора (ресурс продуктивних вмінь, емоційний ресурс, ресурс дозвілля, соціально-професійний ресурс, ресурс соціальних інститутів, міжнародний ресурс), готовність до взаємодопомоги (горизонтальний колективізм, горизонтальний індивідуалізм, вертикальний колективізм та

вертикальний індивідуалізм). Двофакторний дисперсійний аналіз проводився за допомогою комп'ютерної програми SPSS Statistics.

Результати дослідження впливу соціальної активності на становлення соціального капіталу ВПО. За отриманими результатами можна зазначити, що виявлено статистично значущу взаємодію між факторами «факт вимушеної зміни місця проживання» та «автономність» при порівнянні чотирьох груп досліджуваних за показником ресурсу соціальних інститутів. Для оцінки отриманих результатів було проаналізовано середні арифметичні показники ресурсу соціальних інститутів у кожній з груп досліджуваних (табл. 1).

Встановлено, що у ВПО з високим рівнем соціальної автономності наявний нижчий показник ресурсу соціальних інститутів, ніж у ВПО з низьким рівнем соціальної автономності. У осіб, які не змінювали місце проживання та мають низький рівень соціальної автономності, показник ресурсу соціальних інститутів вищий, ніж у осіб, які не змінювали місце проживання та які мають високий рівень соціальної автономності. Факторна модель пояснює 47,8% ($R^2=0,478$, $F=15,198$, $df=1$, $p<0,01$) загальної частки мінливості показників ресурсу соціальних інститутів.

Виявлено статистично значущий основний ефект фактору вимушеної зміни місця про-

Таблиця 1

Середні арифметичні показники ресурсу соціальних інститутів

	факт вимушеної зміни місця проживання		всього
	ВПО	особи, які не змінювали місце проживання	
соціальна автономність			
низький рівень	11,83	8,83	10,33
високий рівень	9,33	14,33	11,83
всього	10,58	11,58	11,08

живання (змінна вирівнювання – «автономність») при порівнянні чотирьох груп досліджуваних за показником соціально-професійного ресурсу. Середні арифметичні показники соціально-професійного ресурсу у кожній з груп досліджуваних наведено в табл. 2.

Встановлено, що у групі ВПО показник соціально-професійного ресурсу нижчий, ніж у групі осіб, які не змінювали місце проживання. Факторна модель пояснює 35,9% ($R^2=0,359$, $F=9,377$, $df=1$, $p<0,01$) загальної частки мінливості показників соціально-професійного

Таблиця 2

Середні арифметичні показники соціально-професійного ресурсу

	факт вимушеної зміни місця проживання		всього
	ВПО	особи, які не змінювали місце проживання	
соціальна автономність			
низький рівень	31,50	37,50	34,50
високий рівень	28,17	35,17	31,67
всього	29,83	36,33	33,08

ресурсу. Показник соціально-професійного ресурсу вищий у групі ВПО з низьким рівнем соціальної автономності, в порівнянні з ВПО з високим рівнем соціальної автономності.

Виявлено статистично значущі основні ефекти факторів вимушеної зміни місця проживання та соціальної адаптивності при порівнянні чотирьох груп досліджуваних за показником емоційного ресурсу. Середні арифметичні показники емоційного ресурсу у кожній з груп досліджуваних наведено в табл. 3.

Встановлено, що у групі ВПО показник емоційного ресурсу вищий в порівнянні з групою осіб, які не змінювали місце проживання. У досліджуваних з високим рівнем адаптивності показник емоційного ресурсу вищий, ніж у осіб з низьким рівнем адаптивності. Факторна модель пояснює 15 % ($R^2=0,150$, $F=4,501$, $df=1$, $p<0,05$ та $F=18,767$, $df=1$, $p<0,01$ відповідно) загальної частки мінливості показників емоційного ресурсу.

Таблиця 3

Середні арифметичні показники емоційного ресурсу

	факт вимушеної зміни місця проживання		всього
	ВПО	особи, які не змінювали місце проживання	
соціальна адаптивність			
низький рівень	33,24	31,62	32,43
високий рівень	36,94	35,06	36,00
всього	35,09	33,34	34,21

Виявлено статистично значущі основні ефекти факторів зміни місця проживання та соціальної активності при порівнянні чотирьох груп досліджуваних за показником міжнародного ресурсу. Середні арифметичні показники міжнародного ресурсу у кожній з груп досліджуваних представлено в табл. 4.

Встановлено, що у групі ВПО показник міжнародного ресурсу вищий в порівнян-

ні з групою осіб, які не змінювали місце проживання. У досліджуваних з високим рівнем соціальної активності показник міжнародного ресурсу вищий, ніж у осіб з низьким рівнем соціальної активності. Факторна модель пояснює 26,8 % ($R^2=0,268$, $F=8,582$, $df=1$, $p<0,01$ та $F=4,461$, $df=1$, $p<0,05$) загальної частки мінливості показників міжнародного ресурсу.

Таблиця 4

Середні арифметичні показники міжнародного ресурсу

	факт вимушеної зміни місця проживання		всього
	ВПО	особи, які не змінювали місце проживання	
соціальна активність			
низький рівень	7,50	5,60	6,55
високий рівень	9,30	6,90	8,10
всього	8,40	6,25	7,33

Виявлено статистично значущий основний ефект фактору «адаптивність» та статистично значуща взаємодія між двома факторами «факт вимушеної зміни місця проживання» та «адаптивність» при порівнянні чотирьох груп досліджуваних за показником вертикального індивідуалізму. Було проаналізовано середні арифметичні показники вертикального індивідуалізму у кожній з груп досліджуваних (табл. 5).

цію при спільних діях заважає їм відтворювати вказані ресурси публічної сфери.

Встановлено, що соціальна активність значною мірою впливає на показники міжнародного ресурсу ВПО. Для накопичення ними вказаного ресурсу вбачається необхідність у підвищенні власної соціальної активності. У той же час показники міжнародного ресурсу вимушених переселенців значно вищі, ніж у осіб, які не змінювали місце проживання. Це

Таблиця 5

Середні арифметичні показники вертикального індивідуалізму

соціальна адаптивність	факт вимушеної зміни місця проживання		всього
	ВПО	особи, які не змінювали місце проживання	
низький рівень	24,06	25,88	24,97
високий рівень	28,24	25,85	27,04
всього	26,15	25,87	26,01

Встановлено, що у ВПО з високим рівнем соціальної адаптивності наявний вищий показник вертикального індивідуалізму, ніж у ВПО з низьким рівнем соціальної адаптивності. У осіб, які не змінювали місце проживання, показник вертикального індивідуалізму майже однаковий при різних рівнях соціальної адаптивності. Результати вказують на вплив соціальної адаптивності саме на показники вертикального індивідуалізму ВПО. Факторна модель пояснює 6,6% ($R^2=0,066$, $F=4,530$, $df=1$, $p<0,05$ та $F=4,659$, $df=1$, $p<0,05$) загальної частки мінливості показників вертикального індивідуалізму.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що найбільший вплив соціальної активності спостерігається на показники ресурсів публічної сфери ВПО: соціально-професійний ресурс, ресурс соціальних інститутів та міжнародний ресурс. Для збільшення ресурсів, пов'язаних з професійною діяльністю та громадянською активністю, вимушеним переселенцям необхідно переглянути своє ставлення до участі у спільній діяльності з оточенням. Адже орієнтація на власну пози-

свідчить про те, що ситуація вимушеного переїзду вже призвела до накопичення та мобілізації їх соціальних зв'язків, які стосуються громадян, що живуть за межами України.

Соціальна активність впливає також і на показники емоційного ресурсу приватної сфери вимушених переселенців. Для збільшення соціальних зв'язків, в яких проявляється емоційна підтримка, ВПО необхідно приділити увагу власному позитивному ставленню до свого положення в колективі, гнучкості поведінки та збільшувати контактність з оточенням.

Соціальна активність впливає на показники вертикального індивідуалізму ВПО. При значній соціальній адаптивності вимушені переселенці більш вибірково ставляться до власного оточення. ВПО з нижчим рівнем соціальної адаптивності прагнуть утворювати якомога більше соціальних контактів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні впливу таких психологічних чинників як атитюди, інтерактивно-перцептивна компетентність та ресурсність на соціальний капітал ВПО.

Література

- Балабанова Л. М. Психологічні особливості рефлексії вимушених переселенців. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2017. Вип. 22. С. 51–59.
- Блинова О. Є. Соціально-психологічні особливості ставлення приймаючої спільноти до вимушених переселенців. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. 2017. Вип. 3. Т. 2. С. 136–141.
- Блозва П. І. Соціальний капітал як психологічний ресурс становлення політичної культури: модель емпіричного дослідження. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2016. Вип. 37 (40). С. 114–125.
- Духновский С. В. *Диагностика межличностных отношений*. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 141 с.
- Енциклопедія сучасної України. Т. 1. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43541 (дата звернення: 28.08.2018).
- Зінченко О. С. Теоретичні засади дослідження соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. № 4 (29). С. 47–53.
- Кожем'якіна О. М. Довіра та соціальний капітал: просторова ціннісно-нормативна інтерпретація. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. № 1 (26) С. 118–131. doi: 10.15407/dse2016.01.118.
- Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий. *Общественные науки и современность*, 2001. № 3. С. 121–139. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/217/076/1232/011kOULMAN.pdf> (дата звернення: 03.05.2018).
- Ніздрень О. А. Методичні засади дослідження зв'язку психологічного здоров'я і соціального капіталу осіб із низьким економічним статусом. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 3–4 (48–49). С. 49–53.
- Патнам Р. Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії. Київ: Основи, 2001. 302 с.
- Позняк С. І. Семантичні координати соціальної взаємодії у політичній картині світу студентської молоді. *Проблеми політичної психології*. 2014. Вип. 1 (15). С. 86–95.
- Семків І. І. Соціальний капітал як чинник громадянської активності студентської молоді: психологічна модель: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.11. Львів, 2009. 268 с.
- Татарко А. Н., Лебедева Н.М. Методы этнической и кросс-культурной психологии. Москва: Издательский дом Высшей школы экономики, 2011. 163 с.
- Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Изд-во Института психотерапии, 2002. 339 с.
- Фукуяма Ф. Доверие. Социальные добродетели и путь к процветанию. Москва: ООО «Изд-во АСТ»; ЗАО НППП «Ермак», 2004. 730 с.

References

- Balabanova, L. M. (2017). Psykhologichni osoblyvosti refleksii vymushenykh pereselentsiv [Psychological features of reflection of internally displaced persons]. *Problems of Extreme and Crisis Psychology*, 22, 51–59 (ukr).
- Blynova, O. Ye. (2017). Sotsialno-psykhologichni osoblyvosti stavlennia pryimaiuchoi spilnoty do vymushenykh pereselentsiv [Socio-psychological characteristics of the host community attitudes to IDPs]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3 (2), 136–141 (ukr).
- Blozva, P. I. (2016). Sotsialnyi kapital yak psykhologichnyi resurs stanovlennia politychnoi kultury: model empirychnoho doslidzhennia [Social capital as a psychological resource for the formation of political culture: a model of empirical research]. *Scientific studies of the social and political psychology*, 37 (40), 114–125 (ukr).
- Duhnovskij, S. V. (2010). *Diagnostika mezhlichnostnyh otnoshenij* [Diagnosis of interpersonal rela-

- tionships]. Saint Petersburg, Russia: Rech (rus).
- Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]*. Vol. 1. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43541 (ukr).
- Zinchenko, O. S. (2015). Teoretychni zasady doslidzhennia sotsialno-psykhologichnoi adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib [Theoretical bases of research of social-psychological adaptation of internally displaced persons]. *Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*, 4 (29), 47–53 (ukr).
- Kozhemiakina, O. M. (2016). Dovira ta sotsialnyi kapital: prostorova tsinnisno-normatyvna interpretatsiia [Trust and social capital: spatial value-normative interpretation]. *Demography and Social Economy*, 1 (26), 118–131 (ukr). doi: 10.15407/dse2016.01.118
- Koulman, Dzh. (2001). Kapital social'nyj i chelovecheskij [Social and human capital]. *Social sciences and modernity*, 3, 121–139. Retrieved from <http://ecsocman.hse.ru/data/217/076/1232/011kOULMAN.pdf> (rus).
- Nizdran, O. A. (2015). Metodychni zasady doslidzhennia zviazku psykhologichnoho zdorovia i sotsialnoho kapitalu osib iz nyzkym ekonomichnym statusom [Methodical principles of studying the connection between psychological health and social capital of people with low economic status]. *Pedagogical Process: Theory and Practice*, 3–4 (48–49), 49–53 (ukr).
- Patnam, R. (2001). *Tvorennia demokratii: Tradytsii hromadskoi aktyvnosti v suchasni Italii [Creation of democracy: Traditions of Civic Activity in Contemporary Italy]*. Kyiv, Ukraine: Osnovy (ukr).
- Pozniak, S. I. (2014). Semantychni koordynaty sotsialnoi vzaiemodii u politychnii kartyni svitu studentskoi molodi [Semantic coordinates of social interaction in the political picture of the world of student youth]. *Problems of political psychology*, 1 (15), 86–95 (ukr).
- Semkiv, I. I. (2009). *Sotsialnyi kapital yak chynnnyk hromadianskoi aktyvnosti studentskoi molodi: psykhologichna model molodi [Social capital as a factor in the civic activity of student youth: a psychological model]*. Candidate's thesis: 19.00.11. Lviv, Ukraine (ukr).
- Tatarko, A. N., Lebedeva, N. M. (2011). *Metody jetnicheskoi i kross-kulturnoi psihologii [Methods of ethnic and cross-cultural psychology]*. Moscow, Russia: Izdatelskij dom Vysshej shkoly jekonomiki (rus).
- Fetiskin, N. P., Kozlov, V. V., Manujlov, G. M. (2002). *Socialno-psihologicheskaja diagnostika razvitija lichnosti i malyh grupp [Socio-psychological diagnosis of personality development and small groups]*. Moscow, Russia: Izdatelskij dom Instituta Psihoterapii (rus).
- Fukujama, F. (2004). *Doverie. Social'nye dobrodeteli i put k procvetaniju [Confidence. Social virtues and the path to prosperity]*. Moscow, Russia: ООО «Izd-vo AST»; ЗАО NPPP «Ermak» (rus).

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ НА СОЦИАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ

Педько Екатерина, соискатель, Институт социальной и политической психологии
НАПН Украины, ул. Андреевская, 15,
02000 Киев, Украина, pedkoekaterina@gmail.com

В статье представлен теоретический анализ понятия социального капитала и социальной активности личности. Социальный капитал трактуется автором как активная форма реализации социальных связей, которые могут выступать ресурсом получения выгоды. В качестве компонентов социального капитала выделено доступность к ресурсам социальной сети, социальное доверие и готовность к взаимопомощи. Целью статьи является выявление особенностей влияния социальной активности на социальный капитал внутренне перемещенных лиц (далее – ВПЛ). Особенности влияния социальной активности на социальный капитал ВПЛ анализируются автором с помощью сравнения двух выборок: ВПЛ (N=100 человек) и лиц, которые не меняли место жительства (N=100 человек). Проведен двухфакторный дисперсионный анализ. В результате исследования обнаружено влияние социальной автономности на

показатели ресурса социальных институтов и социально-профессионального ресурса, а также установлено влияние социальной адаптивности на показатели эмоционального ресурса ВПЛ и показатели вертикального индивидуализма, обнаружено влияние социальной активности на показатели международного ресурса ВПЛ.

Ключевые слова: внутренне перемещенные лица; ресурс; социальная активность; социальный капитал.

THE INFLUENCE OF SOCIAL ACTIVITY ON THE SOCIAL CAPITAL OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Pedko Kateryna, PhD Student, Institute for Social and Political Psychology
of National Academy of Educational Sciences, 15 Andriivska Str.,
04070 Kyiv, Ukraine, pedkoekaterina@gmail.com

The theoretical analysis of the concept of social capital and the scientific status of the problem of internally displaced persons (hereinafter «IDPs») are presented. The concept of social activity of the personality, which is investigated through social activity, social adaptability and social autonomy is highlighted. The theoretical and methodological and organizational principles of the study of the influence of social activity on the social capital of internally displaced persons have been developed.

A two-factor dispersion analysis was conducted. Two independent variables are allocated, namely: one independent variable – the fact of moving, the second – social activity. The first independent variable has two conditions: 1 – IDPs, 2 – persons who have not changed their place of residence. The second independent variable, too, has two conditions: 1 – low level of social activity, 2 – high level of social activity.

It is revealed that the greatest influence of social activity is observed on indicators of resources of the public sphere of the IDPs: social-professional resource, resource of social institutes and international resource. In order to increase the resources related to professional activity and civic engagement of IDPs, it is necessary to review their own attitude towards participation in joint activities with the environment. After all, focusing on its own position in joint actions prevents them from reproducing specified resources of the public sphere.

It has been established that social activity has a significant impact on the indicators of the international resource of IDPs. So for the accumulation of the specified resource they see the need to increase their own social activity. However, at the same time, the results of the dispersion analysis indicate that the situation of forced migration has already led to the accumulation and mobilization of social ties associated with citizens living outside Ukraine.

Key words: internally displaced persons; resource; social activity; social capital.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2018

Прийнято до друку 27.09.2018